

Teologiska institutionen

Tro- och Livsvetenskap C, 15hp

Vårtermin 2018

Handledare: Carl-Henric Grenholm

Betygsättande lärare: Simon Henriksson

”Ty då trädde en kvist fram från vilket den blomma skulle komma
som kungar och profeter längtat efter”

Heliga Birgittas Mariologi

Jenny Jonsson

19950928

jenny.jonsson.2513@student.uu.se

Innehållsförteckning

Inledning	2
Syfte	2
Frågeställning	2
Material	3
Metod	4
Teori	5
Tidigare forskning	6
Disposition	7
2) Mariologi i den kristna kyrkan	8
Mariologi	8
Sammanfattning	12
3) Heliga Birgittas mariasyn	14
Birgittas uppenbarelser, bok ett till fyra.	14
Birgittas uppenbarelser, bok fem till sju	17
Analys av Birgittas mariologi	20
4) Katolska kyrkans mariologi	22
Jämförelse av Katekesen och Heliga Birgittas mariasyn	22
Hur överensstämmer Heliga Birgittas mariasyn med <i>Katolska Kyrkans Katekes</i> ?	24
5) Kvinnosyn, vad kommer till uttryck?	26
Vilken kvinnosyn kommer till uttryck i Heliga Birgittas Mariologi?	26
Hur ska vi förhålla oss till den idag?	27
Ebba Witt-Brattström och min egna kritiska bedömning	28
6) Sammanfattning	31
Källförteckning	33

Inledning

Synen på Maria, Jesu moder har under många generationer och några tusen år drivits åt olika håll på ett markant sätt. Inom den romersk-katolska kyrkan finns det en mariologi, en syn om en evig jungfru som inte bara är Jesus moder utan även Guds moder. Där finns Maria som ett helgon och som en bönemottagare för alla människor där hon sedan för bönen vidare till Gud och Jesus. Stora kloster har startats över hela världen för att helga Maria. Birgittasystrarna i Vadstena var de som först presenterade den katolska synen på Maria för mig.

Det har medfört en nyfikenhet på Heliga Birgittas mariasyn och om den stämmer överens med katolska kyrkans tankar om Maria. Någon som jag även har funderat över är vilken kvinnosyn som kommer till uttryck i Heliga Birgittas syn på Maria.

Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka Heliga Birgittas mariasyn i hennes *Heliga Birgitta-Uppenbarelsen*, för att sedan jämföra vad för Mariologi som boken innehåller jämfört med *Katolska Kyrkans Katekes*. Avslutningsvis vill jag föra en egen kritisk reflektion över mariologin som arbetats fram och den kvinnosyn som Heliga Birgittas mariasyn kan ge uttryck åt.

Frågeställning

- 1) Vad är Heliga Birgittas syn på Maria i *Heliga Birgitta- Uppenbarelsen*?
- 2) Hur överensstämmer Heliga Birgittas mariasyn med *Katolska Kyrkans Katekes*?
- 3) Vilken kvinnosyn kommer till uttryck i Heliga Birgittas Mariologi och hur ska vi förhålla oss till den idag?

Material

Mitt val av material för denna uppsats är *Heliga Birgitta- Uppenbarelser* och *Katolska Kyrkans Katekes*. Detta för att de är det primära materialet som kan svara på mina frågeställningar då Heliga Birgittas Mariologi främst går att hitta i hennes egna uppenbarelser och för att katolska kyrkan har formulerat sin tro på ett välarbetat och tydligt sätt i *Katolska Kyrkans Katekes* och det gör att dessa böcker är av störst intresse för min uppsats.

Birgitta Birgersdotter född 1303 är Sveriges första helgon. Detta tack vare att hon sedan åtta års ålder haft uppenbarelser. Dessa uppenbarelser har skrivits ner och berättats vidare och getts vikt åt av bland annat katolska kyrkan, dels för att Birgitta själv fick en uppenbarelse om att starta ett eget kloster och åkte till Rom för att få Påvens tillåtelse men dels för hennes stora engagemang för religion och politik i dels Sverige men också för kyrkans ledning. Heliga Birgitta helgonförklarades år 1391 och det finns flera birgittinkloster världen över.

Heliga Birgittas uppenbarelser har ett stort fokus på Kristi lidande och uppmanade till lydnad och rätt tro. Birgitta beskriver sig själv som Kristi brud och medsyster i Kristus och använde sig även av sina uppenbarelser för att få fram budskap och kritik i samhället i övrigt. Det finns även en fascinerande och originell mariologi bakom detta.¹

Heliga Birgittas Uppenbarelser är skriven under 1300-talet på latin och senare översatt till svenska år 1861 av G. E. Klemming. Där finns alla uppenbarelseböcker i sin helhet men det språk som används är gammalsvenska. Av praktiska skäl kommer jag därför att begränsa mig till Svenska Akademiens utgivna bok *Helig Birgitta- Uppenbarelser*. Denna bok innehåller ett urval av nyöversatta uppenbarelser utvalda av Alf Härdelin och Svenska Akademien.

Katolska Kyrkans Katekes är det dokument som ska vara normgivande för den världsvida romersk-katolska kyrkan. Den latinska katekesen publicerades 1997 och ska vara en guide till

---

¹ Birgitta, *Uppenbarelser*, 2. uppl., Svenska akad. i samverkan med Atlantis, Stockholm, 2003

hur man lever ett bättre liv. Katekesen ska vara en bok där man kan få vägledning och svar på funderingar och bör inte läsas pärm till pärm utan är mer som ett uppslagsverk för aktiva katoliker. Den innehåller 2865 paragrafer och ett antal av dessa handlar om Maria och vilken Mariologi Katolska Kyrkan innehar. *Katolska Kyrkans Katekes* togs fram av Joseph Ratzinger (senare påve Benedictus XVI) och Johannes Paulus II utgav denna. *Katolska Kyrkans Katekes* normerande språk är latin, den utgåva jag kommer använda mig av är översatt till svenska från den latinska utgåvan.

Metod

Den metod som kommer användas för att kunna svara på mina frågeställningar är en innehållslig idéanalys där syftet är att dels beskriva och klargöra innehållet i en text och dels att tolka och ta ställning till vad som faktiskt skrivs i texten. Denna metod presenteras av Carl-Henric Grenholm i hans metodbok *Att förstå religion* vilket innehåller olika metoder för att bedriva teologisk forskning.²

Jag valde denna metod då den är mest passande för denna litteraturstudie av de skrifter jag vill undersöka då syftet med en innehållslig idéanalys handlar om att klargöra och beskriva logiska strukturer och innehåll.³

För en innehållslig idéanalys bör man följa tre grundkriterier för att kunna komma fram till en rimlig tolkning enligt Grenholm. Kontextkriteriet, generositetsprincipen och intentionskriteriet. Kontextkriteriet handlar om en hänsyn för sammanhanget texten uppkom i och förekommer i, med andra ord skapa en större förståelse för till exempel vilken tidsepok en text skrevs i. Det kan förändra innebörden i vissa ord eller intentioner kan vara annorlunda än vad de idag kan tolkas som.⁴ Generositetsprincipen handlar om en vilja att göra texten så logiskt sammanhängande som möjligt och därför läsa och tolka texten generöst och på så sätt få fram

---

² Grenholm, Carl-Henric, *Att förstå religion. Metoder för teologisk forskning*. Studentlitteratur, Lund, 2006. ss. 213–214.

³ Grenholm, Carl-Henric, *Att förstå religion. Metoder för teologisk forskning*. ss. 213–214.

⁴ Grenholm, Carl-Henric, *Att förstå religion. Metoder för teologisk forskning*. s. 239.

det sätt som bäst möjligast gör texten klok och motsägelsefri.⁵ Intensionskriteriet handlar om att ha författarens intention, tankar och avsikt med texten i åtanke, detta för att valet av tolkning ska bli så transparent som möjligt.⁶

För att kunna analysera mitt huvudmaterial kommer jag ta hjälp av analysfrågor. Dessa är:

- 1) På vilket sätt blir Maria en aktiv/passiv figur i dessa texter?
- 2) På vilket sätt blir Marias modersroll framhävd? Ses Maria som Jesus eller Guds moder?
- 3) Vilka mänskliga respektive upphöjda egenskaper tillskrivs Maria? Ses Maria som syndfri och obefläckad?
- 4) Vilka roller ges Maria och har dessa ett syfte?
- 5) Ska vi uppfatta Maria som vår syster? Är Maria upphöjd och ska ses som en drottning?

Teori

För att få en större insikt i just mariologi som begrepp kommer jag använda mig av två böcker som fokuserar på Maria på lite olika sätt. Dessa böcker ska hjälpa mig att utmejsla ett teoretiskt perspektiv som jag kommer använda mig av för att skapa analysfrågor och för att kunna skapa ett kritiskt perspektiv och ett förhållningssätt till Heliga Birgittas mariologi och Katolska Kyrkans syn på Maria så som den visas på i *Katolska Kyrkans Katekes*.

Jaroslav Pelikans *Mary Through the Centuries- Her place in the History of Culture* ger ett bra övergripande perspektiv på Mariologins historia och Marias olika dimensioner och roller genom århundraden. Pelikan är historieprofessor emeritus vid Yale universitet och har flera hedersutnämningar vid olika universitet i världen. Han har bland annat skrivit flera böcker som skildrar olika bibelpersoners historiska resor och förhållningssätt till dessa personer.

---

⁵ Grenholm, Carl-Henric, *Att förstå religion. Metoder för teologisk forskning*. s. 240.

⁶ Grenholm, Carl-Henric, *Att förstå religion. Metoder för teologisk forskning*. ss. 240–241.

Elizabeth A. Johnson är professor i teologi på Fordham universitet och har skrivit boken *Truly our sister- A Theology of Mary in the Communion of Saints* där hon beskriver Mariologi inom olika kristna inriktningar och olika sociala sammanhang och kontexter. Samtidigt behandlas Maria i samband med helgon och tankar om Maria som himladrottning och vän till Gud och profeter. Boken har blivit erkänd av flera olika universitet och används ofta som kurslitteratur runt om i världen.

Tidigare forskning

Tidigare forskning som jag har hittat angående Heliga Birgittas uppenbarelse handlar oftast om just Birgitta som person eller om hennes uppenbarelser och just det faktum att Birgitta som kvinna fick en betydande makt tack vare dessa uppenbarelser. En av dessa uppsatser är Thomas Ekstrands *Vad är en uppenbarelse? En systematisk-teologisk läsning av den heliga Birgittas himmelska uppenbarelser*, där huvudfokuset hamnar på Heliga Birgittas uppenbarelser i sig snarare än på vad de säger om Maria. Det gör att Ekstrands uppsats inte direkt berör de huvudfrågorna som denna uppsats har som mål att undersöka.⁷

Mitt försök att hitta forskning om mariasynen i Heliga Birgittas *Himmelska Uppenbarelser* har som tidigare skrivet varit problematiskt, då det knappt finns något skrivet. Inte heller inom Heliga Birgittas Mariologi i stort finns det ett utbud. En som har skrivit om båda dessa är Ebba Witt-Brattström i hennes bok *"I dig blev den store Guden en liten pilt": Heliga Birgittas himmelska uppenbarelser* och artikeln "Den stora planen om Marias efterföljelse. Heliga Birgittas genuskorrigerig."

I dig blev den store Guden en liten pilt är en samling av Heliga Birgittas uppenbarelse som utgavs 2003 av Ebba Witt-Brattström inför 700års jubileet av Heliga Birgittas födelse. I Witt-

---

⁷ Ekstrand, Thomas, "Vad är en uppenbarelse? En systematisk-teologisk läsning av den heliga Birgittas himmelska uppenbarelser", ss. 70–92. *Se människan Birgitta*, Akademi för kyrka och kultur i Linköpings stift, 2003.

Brattströms förord beskriver hon Heliga Birgitta som bland annat författare och feminist och fortsätter sedan med de samlade uppenbarelserna som är tematiskt ihopsatta.

”Den stora planen om Marias efterföljelse. Heliga Birgittas genuskorrigering.” är en artikel där Witt-Brattström vill visa på Heliga Birgittas önskan att reformera kyrkan i den tid då hon levde och detta i hög grad genom att hänvisa till Maria. På ett nästan radikalt sätt använder hon kvinnan som en modell och referens till sina uppenbarelser och skriver ett Mariaevangelium för att det inte enbart ska finnas manliga sådana. För att lära sig om Maria bör man alltså vända sig till *Heliga Birgittas Himmelska Uppenbarelser* och inte till bibeln.⁸

Witt-Brattströms arbeten kommer användas mer i den kritiska reflektionen då hennes tankar om Birgittas roll i det samhälle som hon levde i och den radikala förändringen som fortfarande finns kvar i dagens samhälle svarar mer mot min tredje frågeställning och kommer därför kunna ge fler synvinklar till detta arbete.

Disposition

Dispositionen av denna uppsats kommer att byggas på det sättet att uppsatsen kommer att delas upp i fem kapitel där Inledningen är första delen. Andra kapitlet kommer att fokusera mer på teorin bakom Mariologi, vad det innebär och olika syner för att skapa en bredare bild av vad begreppet Mariologi innebär. I kapitel tre kommer jag behandla Heliga Birgitta och hennes uppenbarelser, vad de säger och analysera detta med hjälp av mina analysfrågor. I kapitel fyra analyserar jag Katolska Kyrkans Katekes avsnitt om Maria och jämför jag detta med Heliga Birgittas uppenbarelser. Avslutningsvis i uppsatsens femte kapitel kommer jag att reflektera över vilken kvinnosyn mariologin kan ge uttryck för men framförallt vad Heliga Birgittas mariasyn skapar för ideal och tankar kring kvinnans roll.

---

⁸ Witt-Brattström, Ebba, ”Den stora planen om Marias efterföljelse: Heliga Birgittas genuskorrigering” *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, nr 3–4, 2003. s. 102.

2) Mariologi i den kristna kyrkan

I detta kapitel är tanken att jag ska bygga en teoretisk ram genom Mariologin för den fortsatta studien. Detta för att kunna identifiera dels olika aspekter av Maria och dels ge verktyg att bedöma Heliga Birgittas mariologi. Avsikten är att skapa en fördjupad syn och ett eget teoretiskt perspektiv på Maria genom dessa böcker för att kunna utforma relevanta analysfrågor för mitt material och för att få ett perspektiv för att göra en kritisk bedömning av Birgittas mariologi.

Mariologi

Maria genom historien är ett spännande fenomen, både kulturellt och traditionellt. Hon har gjort stora avtryck genom dessa årtusendena. Hon räknas som den mest inflytelserika och inspirerande kvinnan som någonsin levt och har blivit ett av de mest använda namnen i världen.⁹ Maria ses som en källa till hur man bör leva inom många delar av kristendomen men också grunden till en revolt och försök till frigörelse från traditioner och förutsättningar menar både Pelikan och Johnsson.¹⁰

Rent bibliskt är Maria omnämnd ett fåtal gånger och Pelikan anser att det är spännande och överraskande att de bibliska omnämningarna är få när traditionerna runt Maria är så pass många, utvecklade och omstridda.¹¹ Johnsson ser inget problem i det utan menar snarare att Maria omnämns på andra sätt eller mer implicit och bör ses mer som en motsats mot den maskulina Jesus. Maria är då det mer feminina i anden som behövs som motvikt.¹² Därför blir Marias bibliska omnämningar och framträdanden absolut en grund men Mariologi är kanske en traditionell och kulturell fråga snarare än bibelvetenskaplig.

---

⁹ Pelikan, Jaroslav, *Mary through the centuries: her place in the history of culture*, New Haven, 1996. ss. 1–2.

¹⁰ Pelikan, Jaroslav, *Mary through the centuries: her place in the history of culture*, s. 3.

¹¹ Pelikan, Jaroslav, *Mary through the centuries: her place in the history of culture*, ss. 8–9.

¹² Johnson, Elizabeth A., *Truly our sister: a theology of Mary in the communion of saints*, Continuum, New York, 2003. s. 56.

Lukas och Matteus evangelierna är de två av fyra evangelister som skriver om Maria och hennes jungfrufödelse. Pelikan kan tycka att det verkar konstigt att något så mirakulöst inte skulle ge mer uppståndelse. Han menar också att många tolkningar av olika översättningar har skapat denna tanke och att det inte behöver vara en jungfrufödelse även om det skulle kunna vara så.¹³ Påve Siricius menar dock tvärtom, Jesus skulle självfallet ha avvisat och stött bort sin mor om hon inte var ren och orörd. Trodde man inte på detta var man inte troende alls.¹⁴ Johnssons tankar handlar snarare om Marias obefläckade levnad som ständig jungfru än ett ifrågasättande av jungfrufödelsen. Hon diskuterar bland annat frågan om Jesu syskon. Hade han några eller var det Josefs tidigare barn eller rent utav kusiner som katolsk tro säger. Johnsson ger inget svar men flera möjliga scenarion.¹⁵

Under första och andra århundradet drogs paralleller mellan Eva och Maria. Då syndafallet ansågs vara skapat av en kvinna, ska även en kvinna vara del i frälsningen. Evas olydnad skulle ställas till rätta med Marias lydnad. Detta då man ansåg att Jesus var den nya Adam. En stor anhängare till detta var Irenaeus, biskop av Lyon.¹⁶ Johnsson beskriver detta utförligare och tillägger till denna doktrin att alla kvinnor förutom Maria är Eva, det vill säga syndiga. Irenaeus menade att Eva talade och därför var den som fick in synden i världen och eftersom hon representerade alla kvinnorna fick det konsekvenserna att kvinnor ska vara tysta och underdåniga i församlingen och definitivt inte kan lära ut Kristi budskap.¹⁷ Något som lever kvar i vissa sammanhang än i dag.

Under 300- och 400-talet var det stora samtalsämnet motsättningarna mellan jungfru och moder.¹⁸ Kyskhet och moderskap gick inte ihop men båda blev glorifierade som det rätta. Kyskheten fick en helighet som skulle föra en närmare Gud i sin renhet medan moderskapet blev, i och med att äktenskap är den riktiga vägen till familjeliv som i sig är heligt. Men det poängteras flera gånger att den rätta vägen är kyskhet.¹⁹ Augustinus ord om heligheten i att vara ren och orörd som Maria tog skruv och på många sätt skapade detta ett madonna/hora

---

¹³ Pelikan, Jaroslav, *Mary through the centuries: her place in the history of culture*, ss. 11–12.

¹⁴ Johnsson, Elizabeth A., *Truly our sister: a theology of Mary in the communion of saints*, s. 28.

¹⁵ Johnsson, Elizabeth A., *Truly our sister: a theology of Mary in the communion of saints*, ss. 195–199.

¹⁶ Pelikan, Jaroslav, *Mary through the centuries: her place in the history of culture*, ss. 41–42.

¹⁷ Johnsson, Elizabeth A., *Truly our sister: a theology of Mary in the communion of saints*, ss. 23–24.

¹⁸ Pelikan, Jaroslav, *Mary through the centuries: her place in the history of culture*, s. 55.

¹⁹ Pelikan, Jaroslav, *Mary through the centuries: her place in the history of culture*, ss. 113; ss. 117–119.

komplex som även det lever kvar på många olika sätt.²⁰ Madonna/hora konceptet handlar på ett sätt om Maria och Eva med den rena och heliga mot det förstörda och syndiga men också om kvinnans sexualitet och vad som är önskvärt och eftersträvansvärt.

Under 300- och 400-talet började även begreppet theotokos användas. Det innebar ”den som födde den som är Gud” snarare än ”Guds moder” som begreppen förstås idag. Man var överens om att Maria födde Jesus men kunde hon ha fött Gud? Många menade att det inte gick att förneka detta då Jesus är ordet som blev kött och Maria bar och födde Jesus på ett mänskligt vis då måste Maria fött även Gud eftersom Jesus är Gud.²¹ Det var bland annat där Marias syndfrihet åter blev ett diskussionsämne. Påve Siricius som levde under slutet av 300-talet menade att Maria var ständig jungfru och utan synd för annars hade Jesus förvisat även sin egen mor, som tidigare skrivet. Siricius var en av de ledande rösterna för dessa ståndpunkter.²²

Sedan 300-talet har man dokumenterat övernaturliga syner av Maria, något som har en utgångspunkt i Uppenbarelseboken. Där står det om en kvinna klädd av solen med månen under hennes fötter och på hennes huvud en krona med tolv stjärnor. Uppenbarelsen av Maria är något vida känt och väl dokumenterat av bland annat Heliga Birgitta.²³

Augustinus ansåg att arvsynen spreds av sexuella handlingar, det var så synden fördes vidare i arv från generation till generation. Då Maria blev havande av Helig ande skapades Jesus utan synd men Augustinus menade även att han föddes även utan synd vilket inte ansågs vara möjligt om inte Maria också var utan synd. Maria var alltså enligt Augustinus det stora undantaget för att Jesus skall födas utan synd. Hur detta gick till berättade aldrig Augustinus.²⁴ Något annat som anses hända Maria handlar om hennes himmelfärd. Inte bara kommer hon till himmelen utan hon blir upptagen dit med både kropp och själ till en tron bredvid Gud och Jesus. Himmelfärden är lite olika beroende på vilken inriktning av

---

²⁰ Johnsson, Elizabeth A., *Truly our sister: a theology of Mary in the communion of saints*, ss. 25, 28–30; 177–199.

²¹ Pelikan, Jaroslav, *Mary through the centuries: her place in the history of culture*, ss. 55–57.

²² Johnsson, Elizabeth A., *Truly our sister: a theology of Mary in the communion of saints*, s. 28.

²³ Johnsson, Elizabeth A., *Truly our sister: a theology of Mary in the communion of saints*, ss. 177–179.

²⁴ Johnsson, Elizabeth A., *Truly our sister: a theology of Mary in the communion of saints*, ss. 189–193.

kristendomen man tillhör men är generellt störst inom ortodoxa och katolska kyrkan.²⁵ Väl i himmelen är Maria inte bara Jesu moder utan även himladrottning. Med det menas att hon är drottning över allting men också att hon har krossat fienden, det vill säga ormen som Eva lockades in i syndafallet av.²⁶

Mater Dolorosa blev ytterligare ett begrepp som fått följa Maria, moder av sorger. Stabat Mater, Maria står vid korset och sörjer sin sons död. Inte bara sörjer hon sin son utan är en medsörjare till vanliga människor och förstår sorgen som genomgås. Maria själv sägs ha haft sju sorger genom livet och alla sammanfaller med hennes son Jesus liv. Med dessa sorger anses hon vara kapabel till att sörja med och för en människa och kan hjälpa människor att sörja oavsett händelse.²⁷ Ytterligare ett begrepp som har följt Maria är mediatrix/ co-redemptrix, det vill säga medlare eller medfrälsare. Detta hör på ett sätt ihop med moder av sorger, hon blir vägen framåt och ses som medlaren av all nåd och en del av vägen till frälsning. Maria ses som en stor och viktig del i förbönen och har varit en stor del av botgöringen inom den katolska kyrkan. Den kända bönen Ave Maria har haft stor betydelse den lyder:

Hell dig, Maria, full av nåd, Herren är med dig. Välsignad är du bland kvinnor och välsignad är din livsfrukt, Jesus. Heliga Maria, Guds Moder, bed för oss syndare, nu och i vår dödsstund.
Amen.²⁸

Den bönen skulle man be ett antal gånger om dagen för bot på en synd eller bara som meditation med rosenkransen. Detta för att Maria blev medlaren, sörjaren och medfrälsaren åt sin son. Detta har i sig inte direkt biblisk koppling utan var något som ansågs lämpligt av kyrkofäder vilket har lett till stora diskussioner på bland annat andra vatikankonciliet där man pratade om vikten av en ensam frälsare och Marias vikt som helgon och förebild för kyrkan.²⁹

---

²⁵ Johnsson, Elizabeth A., *Truly our sister: a theology of Mary in the communion of saints*, ss. 201–205.

²⁶ Johnsson, Elizabeth A., *Truly our sister: a theology of Mary in the communion of saints*, ss. 208–210.

²⁷ Pelikan, Jaroslav, *Mary through the centuries: her place in the history of culture*, ss. 125–129.

²⁸ Vedertagen bön sedan 1000-talet.

²⁹ Johnsson, Elizabeth A., *Truly our sister: a theology of Mary in the communion of saints*, ss. 128–131.

Under 1500 talet börjar mycket av tidigare traditioner anses som felaktigt och rent av missvisande i tron enligt reformatörerna. Reformatorer anser att Maria inte alls har en del i Jesu blivande under graviditeten. Det Maria varit ansvarig för var det mänskliga i Jesus.³⁰ Kritiken mot mariologin handlar i största del om Marias upphöjdhet. Man menar att de enda upphöjda i himlen är treenigheten. De som bör tillbes är Gud, Jesus och helig ande inte Maria då Maria är mänsklig. Ett annat argument för detta är att den mariafromhet som byggts upp är av mänsklig härkomst och inte biblisk, det gör att mariafromheten kan ses nästan som en avgudadyrkan. Men något man ändå var överens om var att Maria absolut var en förebild att inspireras av tack vare sin lydnad och efterföljelse av Gud. Något som ansågs extra viktigt var den totala överlämningen i Guds ord som Maria hade gjort.³¹

Ett annat koncept som framkom under 1800-talet är Mater Gloriosa, kvinnans uppdrag att tämja mannens dåliga egenskaper på grund av den änglalika bilden som kvinnor beskrivs som. Dessa änglalika egenskaper så som återhållsamhet, värdighet, renhet, social kompetens, skörhet, medgörlighet, vänlighet, kyskhet och älskvärdhet är de egenskaper som man anser att Maria har och kvinnor bör eftersträva. Maria blir en moralisk kompass som man ska vända sig till och något som även blev förväntan på vanliga världsliga kvinnor. Med dessa egenskaper skulle kvinnan hjälpa mannen att hålla en högre moralisk standard och visa på den rätta vägen till Gud och andligheten.³² Huruvida det fortfarande är ett använt koncept eller inte framkommer inte.

Sammanfattning

Mariologi är ett komplext ämne med många olika varianter och versioner. Hon kan utan tvekan kallas inflytelserik och man ser många spår av detta i världen idag. Denna tonårsflickan som födde Jesus utanför äktenskap har blivit symbolen för återhållsamhet och efterföljelse. Inte på grund av det man utläser i bibeln utan för vad kyrkofäder och andra framstående män har sagt.

---

³⁰ Johnsson, Elizabeth A., *Truly our sister: a theology of Mary in the communion of saints*, ss. 156–158.

³¹ Johnsson, Elizabeth A., *Truly our sister: a theology of Mary in the communion of saints*, ss. 159–161.

³² Pelikan, Jaroslav, *Mary through the centuries: her place in the history of culture*, ss. 165–175.

De olika titlarna Maria får ger henne olika roller som är väldigt situationsbundna. Maria får både aktiva och passiva roller och beroende på vem man pratar med och i vilket syfte man ”använder” henne. Något som jag har reflekterat över är att Maria blir upphöjd som något finare och bättre än en vanlig människa. Någon som man ska sträva efter att bli som är nästintill ouppnåeligt. Man glorifierar jungfruskap och moderskap, något som står långt ifrån varandra, men samtidigt ska kvinnan ha en upplyftande roll för män och hjälpa dem som en moralisk kompass. De få mänskliga egenskaperna man finner i litteraturen handlar snarare om tillkortakommanden hos den vanliga kvinnan snarare än om mänskliga egenskaper hos Maria.

Maria blir upplyft och himladrottning, sittandes på Jesu sida uppe i himlen för att vara en mellanhand och stöd till både människor och Jesus. Människor ber sina Ave Maria för att få en närmare kontakt och en medföljare i Kristus men frågan är om hon är närmare eller ens en del av frälsningen. Det är så omstritt och infekterat. Återigen en samfund-, kultur-, och traditionsfråga.

I denna uppsats vill jag undersöka Heliga Birgittas mariasyn via analysfrågor, dessa analysfrågor utgår från detta teorikapitel och de är så jag vill få fram ett resultat. Det som blir tydligt för mig genom detta teorikapitel är att Maria själv inte skulle skapa dessa teorier med sitt liv utan det är andra som har gjort henne så inflytelserik för att få mer makt.

Analysfrågorna är alltså:

- 1) På vilket sätt blir Maria en aktiv/passiv figur i dessa texter?
- 2) På vilket sätt blir Marias modersroll framhävd? Ses Maria som Jesus eller Guds moder?
- 3) Vilka mänskliga respektive upphöjda egenskaper tillskrivs Maria? Ses Maria som syndfri och obefläckad?
- 4) Vilka roller ges Maria och har dessa ett syfte?
- 5) Ska vi uppfatta Maria som vår syster? Är Maria upphöjd och ska ses som en drottning?

3) Heliga Birgittas mariasyn

Heliga Birgitta uppenbarelser är utdrag av Birgittas sju uppenbarelseböcker och fyra andra böcker där hon har skrivit om dels fler uppenbarelser men också *Frälsarens Regler*, *Ängelns Predikan* och *Fyra Böner*. I detta kapitel kommer varje urval av de olika uppenbarelseböckerna sammanfattas för att sedan analyseras via analysfrågorna. De sista fyra böckerna har en lite annan karaktär och är mer av regler för klostret och dess upptagning eller böner för det fallande samhället. Dessa kommer därför inte behandlas eftersom de inte ger uttryck åt någon syn på Maria.

Birgittas uppenbarelser, bok ett till fyra.

I uppenbarelsernas första bok beskrivs Maria för första gången i kapitel två³³. Där beskriver Jesus sig själv som Jungfruns son via den gudomliga naturen men poängterar att han är född av jungfrun. I kapitel fem talar Maria för första gången och där ber hon Jesus förbarma sig över människor och Jesus gör detta då Maria har varit honom trogen redan från första början. De som har bett till Maria ska Jesus rädda och ge barmhärtighet medan de som föraktar henne ska få känna av hans vrede.³⁴ ”Jag är Maria, som födde den sanne Guden och den sanna människan, Guds son. Jag är änglarnas drottning.” så börjar kapitel sju och där pratar Maria om att Birgitta är värdig att vara Kristi brud och hur Birgitta ska fortsätta vara helig och anständig i sätt och kläder.³⁵ Himmelens drottning bör prisas men varje lovsång till hennes son är också en lovsång till henne då Maria och Jesus var som ett hjärta och så sammantvinnade.³⁶ I kapitel 20 prisar Jesus Marias trofasthet igen, hennes hängivenhet till Gud från unga år där Guds vilja är det stora och viktiga vad som än sker. Den hängivenheten menar Jesus visar att Maria skulle göra Guds vilja även om hon hade haft möjlighet att rädda honom från korset.³⁷ Maria tar åter en aktiv roll i kapitel 30 där hon än en gång ber Jesus om barmhärtighet för skapelsen och återigen gör Jesus detta samtidigt som han lovprisar henne.³⁸

---

³³ Birgitta, *Uppenbarelser*, 2. uppl., Svenska akad. i samverkan med Atlantis, Stockholm, 2003. s. 5.

³⁴ Birgitta, *Uppenbarelser*, ss. 8–9.

³⁵ Birgitta, *Uppenbarelser*, s. 11.

³⁶ Birgitta, *Uppenbarelser*, s. 12.

³⁷ Birgitta, *Uppenbarelser*, ss. 14–15.

³⁸ Birgitta, *Uppenbarelser*, s. 18.

Birgitta ser Maria i en gudomlig skrud med symbolik för alla hennes olika egenskaper, där beskrivs Maria som: härskarinna, drottning och moder till änglarnas konung, som den renaste, en obefläckad jungfru och att hon brann och glödde av gudomlig kärlek men också som ödmjuk, gudsfruktande, lydig, tålmodig, orubblig, mild, barmhärtig, dygdig, fullkomligt ren (den allra renaste), skönhet, en jungfrulig moderlig vishet, styrka, klarhet. Eftersom hon har dessa egenskaper ska man hedra henne.³⁹ Kapitel 35 handlar om Marias sorger och hjälpen att sörja för andra men också om syndafallet med Adam och Eva och hur hon och Jesus köpte tillbaka världen med deras gemensamma hjärta. Här betecknas Birgitta som Marias dotter.⁴⁰ I kapitel 50 säger Jesus att alla böner som Maria riktar till honom skall bli hörda.⁴¹

I uppenbarelsernas andra bok talar Maria endast i kapitel 22. Där talar hon i liknelser och talar så som vi känner igen från Jesus liknelser i bibeln. Denna liknelse handlar om att söka visheten hos just Jesus och inte hos någon annan, Maria får här en aktiv roll i undervisningen.⁴²

I den tredje boken börjar Birgittas uppenbarelse bli mer samtidspolitiska. I kapitel 3 undervisar Maria via Birgittas uppenbarelser biskopen i hur man bör följa Jesus och inte vara mottaglig för de världsliga tingen som människor försöker muta med, strunta i den världsliga makten. Men hon framhåller också vilka plikter en biskop ansvarar har. Detta kapitel blir ett långt brev som kritiserar en eller flera biskopar för att de inte gör det de ska.⁴³ Kapitel 8 beskriver Maria som om hon funnits i evighet och hur helig ande alltid funnits med henne på ett sådant sätt att synd inte har kunnat slå bo i hennes kropp då helig ande har skyddat varje millimeter. Hon är alltså den som aldrig har gjort någon synd, detta för att Guds kärlek bodde i Maria. Maria har inte bara en brinnande kärlek till Gud utan även Gud till henne. Det är därför som hon blev Jesu moder. Maria berättar även att hon inte är en vanlig människa utan kan se magistrarnas hjärta och avgör om de är av gudomlig kärlek eller bara av boklig lärdom.⁴⁴ I kapitel 29 talar Birgitta om Maria och hennes storhet i gammaltestamentliga termer så som om Salomo och hans tempel och dygder som inte finns större eller

---

³⁹ Birgitta, *Uppenbarelser*, ss. 19–20.

⁴⁰ Birgitta, *Uppenbarelser*, ss. 22–23.

⁴¹ Birgitta, *Uppenbarelser*, ss. 31–32.

⁴² Birgitta, *Uppenbarelser*, ss. 59–62.

⁴³ Birgitta, *Uppenbarelser*, ss. 65–68.

⁴⁴ Birgitta, *Uppenbarelser*, ss. 69–70.

fullkomligare hos någon annan skapad varelse. Maria räknas som den allra barmhärtigaste och mäktigaste hertiginnan, Salomos moder och den fredsstiftande prästens moder.⁴⁵ ”Ty Guds Son, som är min son, är både präst och Konungarnas konung.”⁴⁶ Vidare berättar Maria att hennes böner är till nytta för de som har rätt tro, de som inte glömmer Jesus. För det beklagar sig Maria över, präster och kungar har glömt Jesus och föraktar honom.⁴⁷

Även i den fjärde boken undervisar Maria via bland annat liknelser.⁴⁸ I kapitel 18 är det Birgittas tur att prisa Maria, där Marias eviga jungfruskap står i fokus. Hon är välsignad moder och jungfru som Gud älskade allra mest och Marias tro står tillsammans med apostlarna som den fullkomligaste. Av sorg så var Marias hjärta det bittraste men genom Maria finner den rättfärdiga nåd och syndaren förlåtelse.⁴⁹ Kapitlet avslutas med att Maria bekänner sig som barmhärtighetens moder.⁵⁰ Birgitta fortsätter prisa och lovsjunga Maria i kapitel 19. Birgitta ber om Marias hjälp för att bli ren från sin vanskaphet och upptändas i sin kärlek. Hon ber om hjälp för att renas, glädjas åt Guds ord och möjlighet att sprida ordet vidare. Detta för att Maria innehar denna kraft. Birgitta menar alltså att Maria är given till de svagas hjälp, till de bedrövade för tröst och till alla som förmedlarinna, det vill säga en förmedlare av nåd och rättfärdighet. Hon är förmedlarinna för alla som vill stiga upp till Gud, Maria lämnar ingen tomhänt. Med detta sagt menar Birgitta att Maria är blodet i Guds hjärta det ska ut i alla lemmar och skapa nytt liv i dem som var döda på grund av sina synder.⁵¹ I kapitel 21 upphöjer Maria änkorernas status som några som gjort framsteg och lärare i sanning och renhet och änkestatusen inte är ett hinder från att vara en god kristen.⁵² Kapitel 58 innehåller återigen en önskan om förbarmelse och förskoning från Maria till Jesus angående de förtappade som finns runt de få rättfärdiga och återigen gör Jesus som Maria ber om.⁵³ Något nytt i denna uppenbarelsebok är att Maria talar till en av Birgittas söner genom Birgitta för att uppmuntra och hjälpa honom att hamna på rätt väg och bli en bra kristen människa.⁵⁴ Maria påpekar för Birgitta i kapitel 76 att kyrkan inte ska samla på världsliga rikedomar.

---

⁴⁵ Birgitta, *Uppenbarelsen*, ss. 73–74.

⁴⁶ Birgitta, *Uppenbarelsen*, s. 74.

⁴⁷ Birgitta, *Uppenbarelsen*, s. 75.

⁴⁸ Birgitta, *Uppenbarelsen*, ss. 81–82; 98–99.

⁴⁹ Birgitta, *Uppenbarelsen*, s. 85.

⁵⁰ Birgitta, *Uppenbarelsen*, s. 87.

⁵¹ Birgitta, *Uppenbarelsen*, s. 88.

⁵² Birgitta, *Uppenbarelsen*, s. 89.

⁵³ Birgitta, *Uppenbarelsen*, ss. 95–96.

⁵⁴ Birgitta, *Uppenbarelsen*, ss. 103–105.

Kyrkan är till för de som tror på Gud och Gud kom som en fattig människa till världen för att visa att det jordiska är förgängligt. Kyrkan hade tre goda ting till en början, en brinnande tro, fattigdom och underverk.⁵⁵ Maria berättar för Birgitta i kapitel 78 att hon bar Guds Son utan att ha varit smittad av den kroppsliga lusten och födde den samme utan någon smärta. Hon fortsätter berätta att hon gått bredvid Jesus genom hans liv i alla smärtor och jämför sig med en regnbåge som ska ingiva förtröstan. Dessutom framhåller Maria att hon står över världen med ivrig bön till Jesus med denna förgängliga värld i åtanke.⁵⁶ I slutet på kapitel 78 beskriver Maria sig själv som Himmelens Drottning som med ”alla himmelens härskaror komma till hjälp”. Dessa härskaror ska vara med henne och rensa ur de döda och skadade rötterna och träden för att plantera fruktsamma plantor. Detta ska ske i den vingård som även kallas Guds heliga kyrka, det sker för att kyrkan behöver förnya två saker, ödmjukhet och gudomlig kärlek.⁵⁷ I kapitel 86 beskriver Maria sig återigen som barmhärtighetens drottning och även dess moder. Hon berättar även att Jesus har gett henne ”en andlig insikt i fråga om allt skapat”, hon kan ge nåd åt alla i överflöd och även tröst i överflöd till de som är hennes utvalda även om de känner sig ovärdiga.⁵⁸

Birgittas uppenbarelser, bok fem till sju

Här i femte boken prisar Jesus sin allra ljuvligaste moder, hennes rättfärdighet och kärlek. Hon beskriver hur brinnande hennes kärlek var och hur hennes kyskhet var renare än alla andras. Maria var den som behagade Gud mer än andra kvinnor och därför fick hon äran att bli Jesu moder. Jesus beskriver all Marias skönhet och varför hon har dessa, via dygder till exempel har hon en oförliknelig vithet i pannan för hennes samvetes ärbarhet. Hon är drottning för sin renhets skull och krönt för sin upphöjda värdighet.⁵⁹ Vidare beskrivs Marias moderskap som lysande med största klarhet och rent som elfenben. Med bland annat dessa beskrivningar menar Jesus att Maria är en förebild som alla bör efterlikna.⁶⁰

---

⁵⁵ Birgitta, *Uppenbarelser*, ss. 105–106.

⁵⁶ Birgitta, *Uppenbarelser*, s. 111.

⁵⁷ Birgitta, *Uppenbarelser*, s. 112.

⁵⁸ Birgitta, *Uppenbarelser*, s. 115.

⁵⁹ Birgitta, *Uppenbarelser*, s. 131.

⁶⁰ Birgitta, *Uppenbarelser*, ss. 132–133.

I den sjätte boken talar Maria i kapitel 12, där bemöter hon Birgittas liknelse av henne som en bistöck (Som en bikupa fast i en ihålig trästock.). Maria godtar denna liknelse och menar på att hon blev så tack vare Gud och vad han har gjort för henne. Gud upphöjde hennes kropp och själ till gudomen, Maria poängterar återigen hennes syndfrihet och att synden aldrig kunde sticka sin gadd i henne.⁶¹ Maria berättar vidare i kapitel 20 att hon förbarmar sig över alla olyckliga och ber om förlåtelse. Här använder hon sig av en liknelse om att hon har två söner. Den första är ångern hos människor som förgår sig mot hennes son och den andra är viljan att ställa till rätta det man har brutit eller skadat. För att hjälpa dessa människor går Maria återigen i bön till sin son om att han ska förbarma sig över dem och ge dem en gnista så att helig ande kan bo i dem, så blir det.⁶² Dessa människor kan ha förlitat sig på Maria men inte haft samma tilltro till Jesus vilket ska ha ändrats i denna uppenbarelse.⁶³ I kapitel 37 finns en beskrivning av vägen till en rätt Mariavördnad. Alla människor delas upp i fyra kategorier. De första har helt överlämnat sig i Marias händer och gör allt för Marias äras skull. Andra kategorien fruktar straff och den fruktan för straff ger en avhållsamhet från synd. De vänder sig till Maria för att försöka undvika synd och straff. Den tredje kategorin är de som högt och ljudligt prisar henne men inte menar det utan vill bara ha äran i detta liv. Den sista kategorin är de som låtsas vara goda och fromma men inte är det och sedan förväntar sig att Maria och Gud ska komma till deras räddning i slutändan i alla fall.⁶⁴ Maria ber för Birgitta och hennes andlighet och om hennes räddning i kapitel 42. Hon ber Jesus om att ta hand om och ge Birgitta dygder. Jesus ger inte exakt de dygder som Maria anser utan ser andra behov för Birgitta.⁶⁵ Den sanna glädjens upphov kan man läsa om i kapitel 56. Med denna menas Marias egna födelsestund då hela den himmelska härskaran firar att Jesus snart är på väg. Då ”trädde en kvist fram från vilket den blomma skulle komma som kungar och profeter längtat efter”.⁶⁶ I nästa kapitel (57) pratas det återigen om Marias renhet och Jesu födelse men också om Marias sexfaldiga smärta. Då de hade samma hjärta betyder det att när Jesus började prövas och fick lida så led Maria med honom och kände hans smärta som sin egen. När Jesus gjorde sin himmelfärd så tog apostlarnas smärta över Maria och hon led med dem. Hon kände denna smärta fram till hennes egen himmelfärd. Denna smärta är alltså kännbar på sex olika sätt eller tidpunkter.⁶⁷ Det sista vi kan läsa om Maria i den sjätte uppenbarelseboken är i

---

⁶¹ Birgitta, *Uppenbarelsen*, ss. 142–143.

⁶² Birgitta, *Uppenbarelsen*, s. 149.

⁶³ Birgitta, *Uppenbarelsen*, s. 150.

⁶⁴ Birgitta, *Uppenbarelsen*, ss. 156–157.

⁶⁵ Birgitta, *Uppenbarelsen*, ss. 158–160.

⁶⁶ Birgitta, *Uppenbarelsen*, s. 162.

⁶⁷ Birgitta, *Uppenbarelsen*, ss. 163–164.

kapitel 88, där beskrivs hjärtats rörelse och glädje. Maria berättar för Birgitta om rörelsen i hjärtat som ger en sådan glädje. Vi ska inte vara rädda för det, eftersom det är Guds verk för att vi ska veta att Jesus finns i våra hjärtan. Detta skedde för att Maria och Gud börjar bli gamla och människor håller på att glömma dem, därför ska Jesus och Birgitta ta över facklan.⁶⁸

I uppenbarelsernas sjunde bok är Birgitta i Rom. I första uppenbarelsen/kapitlet får Birgitta uppmaningen att ge sig av på pilgrimsfärd till Jerusalem för att sedan bege sig till Betlehem. Där ska Maria visa Birgitta på vilket sätt hon födde Jesus för det har Jesus bestämt.⁶⁹ I kapitel 15 berättar Birgitta om hennes uppenbarelse från Golgata berg. Hon berättar om korsfästelsen och tiden vid korset, där ser hon till slut Maria fylld av sorg liggandes på marken, skakande och halvdöd. När Jesus lider, lider Maria med. Alla hans smärtor känner även Maria. Under denna stund anbefalls Maria åt Johannes. Maria och Jesus lider med varandra i denna stund.⁷⁰ När Jesus till slut dog var det inte bara Jesus som blev hånad utan även Maria.⁷¹ När Jesus togs ned från korset inslöt Maria honom i sina armar och tvättade honom med sina tårar innan de förde bort honom.⁷² Efter Birgittas vistelse i Jerusalem begav hon sig till Betlehem. Där kan man i kapitel 22 läsa om Jesu födelse. Den beskrivs som väldigt fin, utan obehag och smärta och allt gick så smidigt att Josef inte behövde hjälpa till vilket var en fröjd och glädje för honom. Maria verkar stött över att människor tror att hon fött på det vanliga viset med smärta och obehag utan det var precis som hon tidigare sagt⁷³ till Birgitta.⁷⁴ Marias död och himmelsfärd står nedskrivna i kapitel 26. Marias död sker 15 år efter Jesu korsfästelse. Hon befinner sig 15 dagar i graven och därefter blev hon upptagen till himmelen med både kropp och själ. Hon poängterar att det bara finns två kroppar i himlen det är hennes och hennes sons kropp, båda förhärligade.⁷⁵

---

⁶⁸ Birgitta, *Uppenbarelser*, ss. 183–184.

⁶⁹ Birgitta, *Uppenbarelser*, s. 189.

⁷⁰ Birgitta, *Uppenbarelser*, ss. 192–193.

⁷¹ Birgitta, *Uppenbarelser*, s. 194.

⁷² Birgitta, *Uppenbarelser*, s. 195.

⁷³ Detta kapitel finns inte med i denna samling.

⁷⁴ Birgitta, *Uppenbarelser*, s. 196.

⁷⁵ Birgitta, *Uppenbarelser*, s. 197.

Analys av Birgittas mariologi

I dessa texter har Maria ofta en väldigt aktiv roll i och med att hon alltid gör något när hon dyker upp. Det kan vara allt från att undervisa till att bygga upp Birgittas andliga liv. Maria är en aktiv förbedjare och ber för ”vem som helst” med ett gott hjärta. Något som också blir uppenbart är att Maria har en aktiv roll som medlare. I dessa böneexempel så är hon alltid en medlare från de vanliga dödliga till Jesus. Hon uppmärksammar särskilt dem som Jesus kanske inte skulle ha frälst utan ett antal år i skärselden eller dylikt först. Hon är också aktiv i sin roll som sörjare, hon känner människors sorg, smärta och bitterhet med de som önskar hennes hjälp. Maria är även en aktiv del i frälsningen, vilket påpekas flertalet gånger. Oftast i samråd med Jesus men några gånger tillskrivs Maria en nåd och möjlighet till att kunna frälsa själv och vid ett tillfälle är Maria frälsningen. I Birgittas uppenbarelser blir Maria en väldigt aktiv figur genom hela boken.

I Birgittas uppenbarelser framställs Jesu födelse som grundstenen i Marias modersroll. Hennes moderskap beskrivs även som rent elfenben och lysande med största klarhet. Maria redogörs för som perfekt i sitt moderskap men uppenbarelserna går aldrig närmre in på Jesus uppväxt mer än när Marias sexfaldiga smärtor tas upp. Där berättar hon att hon inte är som den tidens finare människor utan hon är ödmjuk och bor med de ödmjuka.⁷⁶ Maria är både Guds moder och Jesu moder i dessa uppenbarelser. Hon har funnits långt innan sin tid och nu till evighet men är ändå skapad av Gud.⁷⁷

Det är svårt att hitta mänskliga egenskaper hos Maria, hon har redan från innan hon själv föddes varit god och omsluten av Gud på alla sätt. Hon har aldrig syndat eller varit ond då synden inte kunnat nå henne. Hon var bättre än alla andra och ett ouppnåligt mål för en vanlig människa. Det som påpekas flertalet gånger som någon sorts igenkänningspunkt är att hon är modern, hon födde Jesus. Men detta visar sig inte alls vara en relaterbar händelse då hon födde på ett övernaturligt sätt utan smärtor och hjälp, det var fantastiskt lätt och stackars Josef behövde inte hjälpa till som tur var. Maria sägs vara renare och heligare än alla andra. När

---

⁷⁶ Birgitta, *Uppenbarelser*, s. 163.

⁷⁷ Birgitta, *Uppenbarelser*, ss. 69–70.

hon dog upplyftes hon till himmelen med både kropp och själ men redan innan detta så sägs hon ha haft övernaturliga krafter och möjligheter att förstå andra och vara mer medlidande än andra, se hur andras hjärta är. ”Du är änglarnas och alla heligas härlighet och drottning, ty av dig får gudomen tröst och alla heliga glädje”⁷⁸

Genomgående pratas Maria om som jungfrun, modern, Guds moder, drottning, barmhärtighetens moder och medfrälsare. Egenskapsmässigt får Maria adjektiv så som syndfri, obefläckad, renast av kvinnor och en upphöjd värdighet. Syftet med dessa roller är nog att vara en förebild för troende kristna, framför allt för kvinnor. Jag tänker att det också handlar om att cementera de manliga och kvinnliga roller som presenteras inom dessa traditioner och kulturer. Maria är som tidigare sagt den mest inflytelserika kvinnan som levt. Hennes roller och föredömliga sätt måste ha haft ett syfte eller baktanke och man kan senare se effekten av dessa olika roller.

Maria betar sig aldrig som Birgittas syster. Hon tilltalar Birgitta som sin dotter eller Kristi brud. Det blir aldrig ett systerskap utan snarare en distans mellan dem och på inget sätt blir Maria en medsyster till oss. Hon blir en högre makt med snarare ett moderskap över mänskligheten snarare än en medsysterlighet. Maria blir upprepade gånger tilltalad som drottning, ibland bara drottning och ibland som himmelens drottning eller barmhärtighetens drottning. Så på så sätt blir Maria upphöjd och bör definitivt ses som en drottning i Heliga Birgittas tankar.

Avslutningsvis kan jag sammanfatta Heliga Birgittas mariasyn som tidstypiskt samtidigt som hon är väldigt radikal i sitt tänkande. Maria ska ha sin plats och inte synas för mycket samtidigt som hon är så upphöjd. Genom Maria kunde Birgitta som kvinna få mer utrymme och möjlighet att bli lyssnad på då Maria står i högre rang än de män som bestämde då. Hur skulle hon annars kunna kritisera bland annat biskopar för att inte göra sitt jobb när de ser åt andra håll i sitt ämbete?

---

⁷⁸ Birgitta, *Uppenbarelser*, s. 9.

4) Katolska kyrkans mariologi

I detta kapitel ska den andra frågeställningen besvaras ”Hur överensstämmer Heliga Birgittas mariasyn med *Katolska Kyrkans Katekes*?” *Katolska Kyrkans Katekes* är uppbyggt i avsnitt och avsnitten om Maria är utspridda genom hela katekesen. Därför har jag samlat ihop dem och kommer jämföra ett stycke i taget mot Heliga Birgittas mariasyn som sammanfattats i kapitel 3. Indelningen är baserad på analysfrågorna som arbetats fram i kapitel 2. Heliga Birgittas uppenbarelser är skrivna under 1300-talet och *Katolska Kyrkans Katekes* i slutet av 1990-talet.

Jämförelse av Katekesen och Heliga Birgittas mariasyn

Katolska Kyrkans Katekes har utgångspunkten i att Marias graviditet var skapad med helig ande och det skedde utan manlig inblandning. Det påpekas även att Maria födde Jesus utan synd och att även Maria var syndfri och benådad.⁷⁹ Maria beskrivs även som *Theotokos*, Guds moder. Det anses vara för att Maria födde Jesus som i sig är Gud.⁸⁰ Några artiklar senare förklaras det vidare att ”Maria ”erkänns och vördas som Guds och Återlösarens sanna moder...”⁸¹ Citatet fortsätter beskriva hur Maria inte bara är Kristus moder utan även de som föds in i den katolska kyrkans moder genom kärleken till kyrkans alla lemmar.⁸² Maria blir här kyrkans moder och är med och återlöser människor in i frälsningen. En större del av frälsningsplanen är kopplad till henne genom hennes förbindelse med sonen.⁸³

Heliga Birgittas uppenbarelser har samma utgångspunkt i Marias graviditet, det var Gud och Helig Ande som skapade graviditeten helt utan mänsklig inblandning. Syndfriheten och Marias benådning är också samstämmigt. Båda anser att Maria är Guds moder då hon födde Jesus som är en del av treenigheten, med andra ord *theotokos*. Heliga Birgitta nämner aldrig

---

⁷⁹ *Katolska Kyrkan Katekes*, avsnitt. 496–497.

⁸⁰ *Katolska Kyrkan Katekes*, avsnitt. 495.

⁸¹ *Katolska Kyrkan Katekes*, avsnitt. 963.

⁸² *Katolska Kyrkan Katekes*, avsnitt. 964.

⁸³ *Katolska Kyrkan Katekes*, avsnitt. 965.

Maria som kyrkans moder men anser absolut att Maria är med i frälsningsplanen och återlöser gärna människor in i frälsning.

Katolska Kyrkans Katekes hävdar i avsnitt 490- 493 att Maria är helt utan synd. Gud benådade henne långt innan ängeln Gabriel besökte henne, redan från stunden hon blev till var hon återlöst och befriad från arvsynnden. Allt detta för att kunna föda Jesus utan en enda fläck av arvsynnden. Maria är därför även friköpt på ett mer upphöjt sätt än en vanlig människa. Det påstås även att hon har en strålande, absolut enastående helighet tack vare sin tidiga återlöselse. Inte bara var hon löst från arvsynnden, utan Maria var löst från varje personlig synd genom Guds nåd.⁸⁴

Heliga Birgitta har absolut dessa tankar om Marias renhet, Maria benämns flertalet gånger som det allra renaste. Birgitta liknade ju Maria med en bistöck, vilket Maria bekräftar och tillägger att hon alltid varit den renaste och ingen gadd av synd har kunnat sticka henne. Bistocken har varit så full av Guds kärlek att hon alltid varit god och syndfri, detta sen långt innan hon föddes. Maria var under hela Jesu liv i kontakt med Jesus och på så sätt upphöjd. Skillnaden skulle i detta fall vara att Birgitta menar att Maria aldrig syndat medan katekesen har två möjliga tolkningar, antingen har hon blivit återlöst från hennes personliga synder eller så har hon som Birgitta menar aldrig syndat. Arvsynnden menar båda att Maria aldrig varit del av.

Maria beskrivs som evig jungfru i *Katolska Kyrkans Katekes*. Med det menas att Maria och Josef enligt gammal sed inte fullbordade äktenskapet, någonsin. Vidare beskrivs det som att Jesus är Marias enda barn och de som beskrivs som Jesus syskon snarare ska ses som Jesus kusiner eller nära släktingar. Dock är Maria allas vår andliga moder som ska skänka stöd och uppfostra de troende. Marias eviga jungfruhet ses som ett tecken på hennes rena tro och lydnad. Genom denna lydnad blir Maria den nya Eva, ”de levandes moder”.⁸⁵

---

⁸⁴ *Katolska Kyrkan Katekes*, avsnitt. 490–493.

⁸⁵ *Katolska Kyrkan Katekes*, avsnitt. 499–511.

Även här har Birgitta och katekesen liknande tankar, Birgitta menar att Maria var den renaste av jungfrur och att hon var evig jungfru. Birgitta skriver aldrig något om Maria som andlig moder men beskriver ändå Maria som allas stöd och medhjälpare och i Birgittas och Marias relation skulle nog Maria kallas för andlig moder. Som tidigare skrivet så anses Maria som renheten själv och att Maria skulle lyda Gud i alla lägen. Tanken om Maria som den nya Eva har även Birgitta tagit upp.

När Maria fullföljt sitt jordeliv blev hon upptagen till himmelen med hela sitt väsen, där upphöjdes hon av Gud till drottning över allting, vilket står i avsnitt 966 av *Katolska Kyrkans Katekes*. Detta för att bli mer lik sin son Jesus. I himmelen fortsätter hon sitt frälsande uppdrag. Detta ska vara ett komplement till och styrka för treenigheten i dess uppdrag. Maria kan därigenom vara den främsta och helt unika medlemmen av kyrkan, urtypen för hur man ska vara som kyrka.⁸⁶ I *Katolska Kyrkans Katekes* ses Maria som en medlare mellan människor och treenigheten. Man ber till Maria för att hon ska be för deras frälsning och ser henne som dels närmst mänskligheten men också närmst treenigheten. Hennes plats som himladrottning gör att hon ska sträcka en hand mot folket och en hand mot Jesus och vara en länk dem emellan.⁸⁷

Birgitta menar att Maria dog 15 år efter Jesus, hon blev upptagen med kropp och själ efter 15 dagar men hon blev inte drottning över allting. Maria har absolut ett frälsande uppdrag och är medfrälsaren men har inte uppdraget att vara urtypen för kyrkan. Båda ser Maria som medlare och medfrälsare, nära mänskligheten men också nära det heliga som del i det ”övernaturliga”.

Hur överensstämmer Heliga Birgittas mariasyn med *Katolska Kyrkans Katekes*?

I stort stämmer *Katolska Kyrkans Katekes* med Heliga Birgittas mariasyn. Birgittas mariasyn har en dubbelhet då den känns närmre den vanliga människan och mer anpassad för vem som helst samtidigt som den är så väldigt ogreppbar och långt bort då Maria ses som bland annat renare än alla andra. I *Katolska Kyrkans Katekes* är Maria hela tiden upphöjd och förmer än

---

⁸⁶ *Katolska Kyrkan Katekes*, avsnitt. 966; 969; 970.

⁸⁷ *Katolska Kyrkan Katekes*, avsnitt. 968–970.

en vanlig människa och det gör henne på ett sätt helt onåbar. Sättet som Maria beskrivs på är avgörande för detta då Heliga Birgitta ger en mer omsorgsfull beskrivning medan katekesen har proprare språk, något som absolut har att göra med att det är två olika typer av litteratur men det skapar samtidigt stora skillnader i hur Maria kan uppfattas.

En stor skillnad finns i användningen av Maria. Birgitta har använt Marias auktoritet för att framföra samhällskritik och kritik av kyrkans egna inre auktoriteter. Något som sker flertalet gånger och med väldigt hård kritik om att biskoparna inte sköter sin kyrka. Maria blir Birgittas verktyg för en politisk agenda och där med allierad med Birgitta. Katekesens Maria är snarare en modell för det fromma och medgörliga som följer auktoritet och kan kanske hjälpa människor men blir inte så politiskt ställd eller ges en tanke på att bli allierad.

I katekesen finns Maria beskriven som kyrkans moder något som man inte finner hos Birgitta. Maria ska alltså vara en förebild för hela kyrkan och hur den bör vara inom den katolska tron. Hos Birgitta är Maria Birgittas svärmor och kallar henne för min dotter och har en nära relation till Maria även om Maria är upphöjd, heligast av heliga och drottning över allt så får dom en nära relation. Det blir lättare en distans i relationen till Maria i katekesens än i Birgittas uppenbarelser. Om man fortsätter ta moderskapet i beaktning så är theotokosbegreppet något som bör diskuteras. Både katekesen och Birgitta ser Maria som Guds moder. Något som inte blev kanoniserat förrän andra vatikankonciliet i katolska kyrkan.

En stor sak i Heliga Birgittas uppenbarelser är Marias medlidsamhet. Hon lider med och stöder de svaga och har alltid gjort så. Maria sörjer och Birgitta beskriver det som Maria förberedde sig för denna gärning genom hennes sexfaldiga smärta under hennes jordliga liv. En annan sak som Birgitta och katekesen båda poängterar som viktiga är Marias syndfrihet, renhet och hennes obefläckade leverne. Maria var evig jungfru och helt syndfri enligt bägge.

Maria som medfrälsare är också en likhet mellan Birgitta och katekesen. Maria ses som medlare och medfrälsare, en mellanhand till treenigheten. Birgitta menar att Maria kan frälsa medan katekesen påpekar att Maria är en medlare mellan människor och treenigheten.

5) Kvinnosyn, vad kommer till uttryck?

Vilken kvinnosyn kommer till uttryck i Heliga Birgittas Mariologi?

Den kvinnosyn som kommer till uttryck hos Heliga Birgitta sätter en from och syndfri kvinna i fokus. En skötsam kvinna som har all sin tilltro till Gud och sätter en gudomlig relation först. Återhållsamhet är absolut att föredra men det är inget fel med varken hustrulivet eller änkeskapet. Maria ses som Heliga Birgittas svärmor och får en väldigt världslig och igenkännlig roll i en mystisk kontext. Även om Heliga Birgittas mariasyn kan ses som konservativ så blev ändå kvinnan friare av hennes texter eller hon hade åtminstone lite mer att säga till om. En kvinna beskrivs så här: det enda som ska finnas är en ljuvlig andlig glädje, tro Guds ord och vara dessa lydig, ödmjuk och blygsam, återhållsamhet är av vikt⁸⁸. Heliga Birgitta ser sig som Kristi brud, Maria anser att hon då ”bör vara klädd i anständiga kläder!”⁸⁹ något som hon sen menar på att alla kvinnor bör vara för att visa på rätt tro. På det sättet blir det anständighet en viktig del inte bara i den passagen utan det återkommer flertalet gånger som vi sett tidigare.

Hur blir det då om man jämför Helig Birgittas mariasyn mot den mariologin som presenterades i kapitel 2? I kapitel 2 presenteras flera olika mariabilder så som ständig jungfru, ren och helt orörd, den nya Eva som ska vara med och frälsa mänskligheten, Marias lydnad, kvinnans underdånighet i församlingen, madonna/hora konceptet, theotokos, Marias syndfrihet, Marias himmelfärd, himladrottning, mater dolorosa, mediatrix/co-redemptrix, Marias totala överlämning och mater gloriosa.

Birgittas mariasyn innehåller många delar av materialet presenterat ovan, Marias renhet, syndfrihet, hennes lydnad, theotokos, himladrottning, den nya Eva, mater dolorosa, mediatrix/co-redemptrix, total överlämning, himlafärden och Marias ständiga jungfruskap är alla likheter till kapitel 2. Några stora skillnader handlar om kvinnans underdånighet i församlingen, madonna/hora konceptet och mater gloriosa. Birgitta uppmanar snarare till

---

⁸⁸ Birgitta, *Uppenbarelser*, s. 16.

⁸⁹ Birgitta, *Uppenbarelser*, s. 11.

kvinnans plats i församlingen. Kvinnor uppmuntras snarare till att ta plats och våga vara del i församlingen eller ha en egen kommunitet för att utveckla sin andlighet och bli mer lik Maria. Birgitta själv var verkligen inte underdånig i församlingen utan kritiserade högt uppsatta inom kyrkans svär och använder Maria för sin politiska agenda. Birgitta försöker också skapa en mer bred bild av vad en bra kvinna är eller bör vara även om alla människor bör försöka vara som Maria och ha henne som förebild. Madonna/hora konceptet är inget som tas upp eller har något fokus. Den vardagliga kvinnan nämns inte på det sättet. Männkligheten är syndig och med den kommer den världsliga lusten, det verkar lite som att Birgitta menar att det handlar om både män och kvinnor. I detta går även Mater Gloriosa in, Maria har absolut egenskaper som bör eftersträvas men ingen människa ska förlita sin moraliska kompass på en annan människa utan snarare ansvara för sig själv och förlita sig på Gud, treenigheten och Maria.

Hur ska vi förhålla oss till den idag?

Mariologi verkar se olika ut beroende på vilken del av världen man kommer ifrån men också vilken kultur man är uppvuxen i kan avgöra vilken relation man har till Maria och skapar olika förutsättningar och tankar om hur en kvinna ska vara. Bilden av Maria skapar ett kvinnoideal med jungfruskap och syndfrihet. Hon blir en förebild för troende, hon står på de svagas och sörjandes sida. Hon är där för de som står på Jesus sida och hennes lovsång ger mycket tröst. Maria blir på många olika sätt ett politiskt instrument, hos Birgitta får Maria föra vidare kritik in mot kyrkan medan i teorikapitlet blir hon en maktbärande som ger en bild om hur man bör vara via bland annat kyrkofädrar som i sin tur har en politisk agenda. Hennes upphöjda drottningkap är väldigt långt från den unga kvinnan som åtog sig Guds finaste uppdrag.

Väldigt förenklat kan man säga att i vårt samhälle idag och genom historien har vi levt i ett patriarkat, män har makten och styr över samhället. Det är inte ett jämställt samhälle och på ett sätt tror jag att mariologin har haft en del i att skapa större klyftor mellan män och kvinnor. Generellt genom hela Mariologins historia har män bestämt hur Maria bör vara och ses och i förlängningen haft makten att beskriva hur kvinnor bör vara och bete sig. En kvinna ska vara from och vänlig, ses men inte höras och vara en god hustru. En fin kvinna har de egenskaper som Maria tillskrevs av män genom historien. Vid ett tillfälle beskrivs kvinnan som en

moralisk kompass åt män, en man behöver en kvinnas hjälp för att kunna vara rationell och för att leva mer riktigt. Varför blir kvinnor ansvariga för att män ska kunna uppföra sig normalt? Detta ser man fortfarande i samhället, ett bra exempel på detta är vid överfall och våldtäkter. Kvinnan blir fokus i brottet och kvinnor bör passa sig och skydda sig istället för att män ska ta ansvar för sig och sina handlingar. En kvinna skulle heller aldrig kunna bete sig som en man gör i samhället varken då eller nu utan att bli skammad för att vara för bossig eller för högljudd eller för att leva för utsvävande. För att inte tala om familjeansvaret/hemmafruskapet som ligger på kvinnan och inte mannen, en kvinna som prioriterar karriären blir utskälld medan en man inte ens blir ifrågasatt. Vissa saker skiljer sig inte mellan 300-talet och 2018.

Heliga Birgitta skapade en fristad för kvinnor genom sitt kloster men även där var hon radikal då ordern leddes av kvinnor som ansvarade för varandra. Denna order är uppbyggd av Birgittas mariafromhet och är till för att vörda Maria och med en egen tidegård skriven för och om Maria. Kvinnliga ledare för orden gjorde att män och kvinnor var helt separerade och prästen som skulle leda mässor och dylikt ibland bodde i den manliga delen eller som nu åker till systrarna och firar mässa varje söndag. Att bli nunna var att bli sin egen, att kunna styra över sitt eget liv. En tillflykt om man kanske var lesbisk eller inte ville ha barn. Det var också ett sätt att göra en klassresa då systerskapet sågs som något fint. Många överklassbarn blev birgittasystrar för att det ansågs viktigt och värdigt.

Ebba Witt-Brattström och min egna kritiska bedömning

Ebba Witt-Brattström menar att Heliga Birgittas uppenbarelser är evangeliet om Maria. Skrivet för att öka Marias ställning mot treenigheten och på så sätt öka kvinnans position i samhället. Det blir Marias levnadssaga, hon som aldrig tappade tron.⁹⁰ Det blir en slags motvikt mot den förhärskande brutala manligheten som rådde. Witt-Brattström menar att Birgitta ansåg denna mansnorm kunde räddas genom moderligheten som Maria tillför.⁹¹ Birgitta tillför en andlighet till kvinnor genom detta radikala sätt men håller sig inom kyrkans

---

⁹⁰ Witt-Brattström, Ebba, ”Den stora planen om Marias efterföljelse: Heliga Birgittas genuskorrigering”, s. 102.

⁹¹ Witt-Brattström, Ebba, ”Den stora planen om Marias efterföljelse: Heliga Birgittas genuskorrigering”, s. 103.

ramar. Hon slår ett slag för den vardagliga kvinnan och hennes frälsning som enligt många inte var möjlig på Birgittas tid.⁹² Witt-Brattström menar på att det skapas en symmetrisk systemrelation mellan Birgitta och Maria, något som jag inte anser finns.⁹³ Birgitta identifierar sig starkt med Maria och moderskapet och det blir en stor och aktiv roll, Birgitta blir inte en passiv brud till Kristus utan är väldigt drivande i sin sak. Något annat som Birgitta drev var att varje tid har och behöver sin version av den gudagivna sanningen, något som hon menar att hon ger i sina uppenbarelser.⁹⁴ Witt-Brattström menar att Birgitta skulle klassas som en radikal särartsfeminist och före sin tid. Bara tanken på att kvinnor var lika fullkomliga varelser som män var långt före sin tid.⁹⁵ Birgitta som åttabarnsmamma men ändå Guds utvalda (Kristus brud och Guds språkrör). Heliga Birgitta hade också flera olika biktfädrars erkännanden, Teologen Mattias menade på att Birgittas utvaldhet var större än att Jesus blir människa.⁹⁶

Avslutningsvis vill jag föra en kritisk reflektion över mariologin som arbetats fram och den kvinnosyn som Heliga Birgittas mariasyn kan ge uttryck åt.

Heliga Birgitta utmanade nog sin samtid, en feminist för sin tid. En kvinnosyn som skapade rum och andrum för olika sorters vanliga kvinnor men som idag skulle anses som konservativ och trångsynt i västvärlden vi lever i. Birgitta gjorde aldrig enorma utsvävningar inom den kristna tron som fanns då utan med små medel förändrade hon det som redan fanns och skapade ett människovärde för alla. En mening i att livet ser olika ut för olika individer och att det är ok att vara människa. Sedan uppmanade hon absolut till att eftersträva att vara som Maria och Jesus men genom att visa på sina strider och hur hon fick hjälp av dem att bland annat minska begär kan jag tänka mig att det skapar en öppenhet i att få vara mänsklig. Något som jag inte kan se förbi är den press som ändå sätts på kvinnan att vara from, vänlig, kysk och så vidare när det verkligen inte förväntas av mannen. Det verkar anses som att kvinnor

---

⁹² Witt-Brattström, Ebba, ”Den stora planen om Marias efterföljelse: Heliga Birgittas genuskorrigering”, ss. 103–104.

⁹³ Witt-Brattström, Ebba, ”Den stora planen om Marias efterföljelse: Heliga Birgittas genuskorrigering”, s. 104.

⁹⁴ Witt-Brattström, Ebba, ”Den stora planen om Marias efterföljelse: Heliga Birgittas genuskorrigering”, s. 107.

⁹⁵ Witt-Brattström, Ebba, ”Den stora planen om Marias efterföljelse: Heliga Birgittas genuskorrigering”, s. 109.

⁹⁶ Witt-Brattström, Ebba, ”Den stora planen om Marias efterföljelse: Heliga Birgittas genuskorrigering”, s. 107.

skulle ha en bättre möjlighet att ta vara på dessa egenskaper än män fastän män anses vara fullkomlig som Augustinus tidigare sa.

Jag går in i detta ämne som Lutheran i Svenska Kyrkan, Maria nämns mest i förbifarten som någon bra och from tonåring som litade på Gud. Maria har aldrig varit en grundsten i den tro jag är uppvuxen i. I de material som jag har använt mig av har det funnits en utgångspunkt i att Maria är evig jungfru, himladrottning och medfrälsare. Birgitta skapar en sorts mellanväg i den unga snälla flickan och den starka, mäktiga kvinnan som styr över de heliga. Hon visar på en självständig Maria som vågar stå på sig mot det som är fel. Står upp för det som är viktigt men som följer Gud. Kvinnosynen som Heliga Birgittas mariasyn kan ge uttryck för känns föråldrad för tiden som vi lever i idag.

Men Heliga Birgittas mariasyn kan jag tänka mig har förändrat världen. På både positiva och negativa sätt. Det har gett kvinnor fristäder men också förmaningar och regler. Det blir bara ett mindre förtryck. Heliga Birgitta använde sig bara av vad som redan fanns, hon har inte uppfunnit mariologi hon ska inte stå till svars för att ha förstorat denna flicka som det inte finns så mycket skrivet om i bibeln.

Maria har fått ett stort ansvar på sina axlar som spiller ner på den ”vanliga” kvinnan. Det är män som skapat mycket av vem Maria är. Johnson skriver i slutet på förordet att det är dags för kvinnor att skriva och forska om Maria. För att kvinnor själva ska få skriva teologin om Maria, deras förebild.⁹⁷ Att själva få ta reda på vem Maria är och vad hon har betytt. När det händer hoppas jag att Heliga Birgitta får ett ännu större erkännande för den aktiva och levande rollen Maria fick på 1300-talet. ”Ty då trädde en kvist fram från vilket den blomma skulle komma som kungar och profeter längtat efter”

---

⁹⁷ Johnson, Elizabeth A., *Truly our sister: a theology of Mary in the communion of saints*, s. 17.

6) Sammanfattning

I detta kapitel ska jag sammanfatta och visa på de svar som jag kommit fram till under arbetets gång. För att göra detta kommer jag ta hjälp av mina frågeställningar som rubriker för att sedan sammanfatta kort under varje fråga.

Vad är Heliga Birgittas syn på Maria i *Heliga Birgitta- Uppenbarelser*?

Heliga Birgittas syn på Maria beskriver en handlingskraftig kvinna som är utgård från en tidstypisk mariologi fast med några förändringar. Heliga Birgittas mariasyn grundas i Marias eviga och rena jungfruskap, en helig särställning som en medfrälsare och himladrottning och den enda upphöjd människan. Maria anses vara medsörjare med världen och de som prisar henne men också så viktig att hon kan tillrättavisa de högsta i den världsliga kyrkan och dess makthavare. Maria har funnits länge, långt innan hon föddes existerade hon och har varit en stor del av frälsningsplanen och tack vare Gud helt utan synd under hela sin existens. Maria har enligt Birgitta olika roller så som moder, drottning, dotter, jungfru, sörjare och medfrälsare bland annat. Hon är alltid aktiv i sina roller och sköter dem med största omsorg. Maria blir en syndfri förebild som ska stötta människor och framförallt kvinnor i deras andlighet.

Hur överensstämmer Heliga Birgittas mariasyn med *Katolska Kyrkans Katekes*?

Heliga Birgittas mariasyn stämmer på många punkter in med katekesens beskrivning av Maria. Båda är helt överens om att Maria var helt syndfri och obefläckad jungfru, moder till alla, inklusive Gud och medsörjare. Hon beskrivs som upphöjd och helig men Birgitta skapar en närhet till Maria som inte finns i katekesen. Maria i katekesen är lydiga auktoriteter medan hon ifrågasätter samma auktoriteter hos Birgitta som politiskt allierad. Man pratar om Maria som en förebild men Birgitta tar det ett steg längre som svärmor och mentor medan katekesen visar på en distans mellan Maria och människor. Maria är upphöjd, heligast av heliga och

drottning över allt. Maria som medfrälsare är också en likhet mellan Birgitta och katekesen. Maria ses som medlare och medfrälsare, en mellanhand till treenigheten. Birgitta menar dock att Maria kan frälsa medan katekesen påpekar att Maria är en medlare mellan människor och treenigheten.

Vilken kvinnosyn kommer till uttryck i Heliga Birgittas Mariologi och hur ska vi förhålla oss till den idag?

Den kvinnosyn som kommer till uttryck hos Heliga Birgitta sätter en from och syndfri kvinna i fokus. En skötsam kvinna som har all sin tilltro till Gud och sätter en gudomlig relation först. Återhållsamhet är absolut att föredra men det är inget fel med varken hustrulivet eller änkeskapet. En kvinna beskrivs så här: det enda som ska finnas är en ljuvlig andlig glädje, tro Guds ord och vara dessa lydig, ödmjuk och blygsam, återhållsamhet är av vikt. En kvinna ska stå upp för det som är viktigt men följer Gud. Kvinnosynen som Heliga Birgittas mariasyn kan ge uttryck för kan kännas föråldrad för tiden som vi lever i idag men Maria fick ett stort ansvar på sina axlar som faktiskt spiller ner på den ”vanliga” kvinnan. Värt att komma ihåg är att män är de som skapat mycket av vem Maria är och de traditionerna runt henne. Detta har troligen skapat många av de normer och värderingar som finns i dagens samhälle. Johnson skriver i slutet på förordet att det är dags för kvinnor att skriva och forska om Maria, för att kvinnor själva ska få skriva teologin om Maria. När det händer hoppas jag att Heliga Birgitta får ett ännu större erkännande för den aktiva och levande rollen Maria fick.

Källförteckning

Birgitta, *"I dig blev den store Guden en liten pilt": Heliga Birgittas himmelska uppenbarelser*, Norstedt, Stockholm, 2003.

Birgitta, *Uppenbarelser*, 2. uppl., Svenska akad. i samverkan med Atlantis, Stockholm, 2003

Ekstrand, Thomas, "Vad är en uppenbarelse? En systematisk-teologisk läsning av den heliga Birgittas himmelska uppenbarelser", ss. 70–92. *Se människan Birgitta*, Akademi för kyrka och kultur i Linköpings stift, 2003.

Grenholm, Carl-Henric: *Att förstå religion. Metoder för teologisk forskning*. Studentlitteratur, Lund, 2006.

Johnson, Elizabeth A., *Truly our sister: a theology of Mary in the communion of saints*, Continuum, New York, 2003.

Pelikan, Jaroslav, *Mary through the centuries: her place in the history of culture*, New Haven, 1996.

Katolska kyrkans katekes., 2., rev. uppl. i enlighet med den latinska utg. 1997, Catholica, Vejbystrand, 2000.

Witt-Brattström, Ebba, "Den stora planen om Marias efterföljelse: Heliga Birgittas genuskorrigerings" ss. 101-112. *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, nr 3–4, 2003.